

ПУБЛІЧНИЙ ДОГОВІР ТА ДЕМОКРАТІЯ

Коваленко Інна Анатоліївна,

к.ю.н., доцент

Донець Тетяна Петрівна,

студентка

Київський національний

університет технологій та дизайну

м. Київ. Україна

Анотація. Поняття публічного договору є одним з найбільш ключових і динамічних понять у правовій, політичній та соціальній сферах. Його історичний розвиток свідчить про еволюцію відносин між громадянами та державою, визначає права та обов'язки сторін, а також регулює їхні взаємини в контексті суспільного устрою.

Античний світ, зокрема Стародавня Греція, де було зроблено перші спроби формалізувати відносини між правителями та народом, можна вважати першим витком формування публічного договору. В Афінах були запроваджені ідеї демократії, які передбачали участь громадян у прийнятті рішень через спільні обговорення нагорі [1, с. 113].

Ключові слова. Договори, публічний договір, договір приєднання, соціальний договір, мирова угода.

Виклад основного матеріалу. У середньовіччі поняття публічного договору було відображене у феодалній системі, де васал вступав у верховний договір з сюзереном, обіцяючи вірність та послух. Ця система передбачала взаємні права та обов'язки між феодалами та королем, встановлюючи принципи лояльності та захисту.

В епоху Просвітництва та Французької революції ідея публічного договору отримала новий імпульс. Революційні події у Франції підштовхнули до формулювання загальних принципів прав людини і громадянина, які були

закріплені в Конституції 1791 року. Цей документ визначав права та свободи громадян перед державою, утверджуючи ідею публічного договору як основи політичної легітимності.

У 20-21 століттях поняття публічного договору продовжує еволюцію в умовах розвитку демократичних та правових інститутів. Відповідно до цього поняття, влада має бути заснована на згоді громадян та відповідати їхнім потребам і очікуванням. Поняття публічного договору є основою для розвитку демократії, правової держави та громадянського суспільства.

Усе це свідчить про те, що поняття публічного договору є не лише історичним феноменом, але й живою концепцією, яка продовжує трансформуватися під впливом сучасних викликів та потреб суспільства.

Публічний договір – це суспільно-правовий механізм, що визначає взаємні зобов'язання та відповідальність між громадянами та державою або іншими публічними установами на основі взаємної згоди та довіри. Це юридична концепція, що відображає взаємовідносини між владою та суспільством, закріплюючи права, обов'язки та очікування сторін [2].

Ключові характеристики публічного договору:

1. Прозорість та доступність: Публічний договір повинен бути доступним для всіх зацікавлених сторін та повністю прозорим щодо умов, прав та обов'язків сторін.

2. Легітимність та демократичність: Однією з ключових характеристик є легітимність публічного договору, яка ґрунтується на принципах демократії та взаємної згоди всіх зацікавлених сторін.

3. Відповідальність: Публічний договір передбачає відповідальність сторін за виконання своїх зобов'язань та дотримання умов угоди перед громадянами та/або іншими учасниками.

4. Захист прав та свобод: Публічний договір має захищати права та свободи громадян, забезпечуючи їхню імовірність та безпеку від дій влади.

5. Адаптивність: Оскільки суспільство постійно змінюється, публічний договір повинен бути адаптивним до нових викликів та потреб, забезпечуючи

ефективні механізми реагування на зміни [3].

Публічний договір становить основу соціального договору між громадянами та владою, встановлюючи зобов'язання та взаємні права сторін на основі взаємної згоди та довіри. Цей договір є не лише правовою угодою, але й символізує взаємовідносини між громадянами та владою, що базуються на взаємній відповідальності та довірі.

Соціальний договір передбачає, що громадяни надають владі певні повноваження та владність у обмін на захист їхніх прав та інтересів. У свою чергу, влада зобов'язується дотримуватися законів, захищати права та свободи громадян, а також забезпечувати справедливість та розвиток суспільства.

Цей договір є основою легітимності владних структур та підґрунтям для побудови демократичного суспільства. Він закріплює принципи взаємовідносин між громадянами та державою, забезпечуючи стабільність та розвиток суспільства на основі демократії, правової державності та громадянського суспільства.

Публічний договір відіграє ключову роль у забезпеченні прав та обов'язків громадян перед державою та один перед одним, що сприяє зміцненню правової державності та громадянського суспільства. Цей договір закріплює права громадян перед державою, гарантуючи їхню свободу, безпеку та добробут. Він встановлює обов'язки влади щодо захисту прав та інтересів громадян, а також забезпечення справедливості та рівності перед законом [1, с. 10].

Публічний договір також регулює взаємовідносини між громадянами, встановлюючи їхні права та обов'язки перед один одним. Він сприяє побудові взаємоповаги та взаємодопомоги у суспільстві, зміцнюючи соціальну кооперацію та солідарність.

Публічний договір складається з ряду важливих елементів, які визначають його сутність та ефективність як інструменту взаємодії між владою та суспільством. Два основні елементи, які варто виокремити, - це відповідальність сторін перед суспільством та прозорість і відкритість дій

укладання та виконання публічного договору.

Публічний договір передбачає взаємну відповідальність сторін перед суспільством за виконання узгоджених зобов'язань та обов'язків. Це означає, що як влада, так і громадяни зобов'язані діяти відповідно до законів та взаємних угод, забезпечуючи здійснення правосуддя, розвиток суспільства та дотримання загальносуспільних норм та цінностей. Відповідальність сторін перед суспільством забезпечує стабільність, довіру та легітимність влади, а також підтримує соціальний порядок та гармонію.

Ще одним важливим елементом публічного договору є прозорість і відкритість дій укладання та виконання угоди між владою та суспільством. Це означає, що процес укладання договору має бути відкритим для громадськості, забезпечуючи доступ до інформації та можливість участі всіх зацікавлених сторін.

Публічний договір є однією з основних складових сучасної демократії, оскільки він відображає принципи участі, взаємодії та взаємної довіри між владою та громадянами. У демократичному суспільстві влада посиляється на легітимність, яка ґрунтується на взаємній згоді та довірі між владою та суспільством, що ілюструється саме через публічний договір.

Публічний договір закріплює права та обов'язки як влади, так і громадян, забезпечуючи збалансований та взаємовигідний обмін між сторонами. Цей обмін ґрунтується на принципах рівності, справедливості та участі, що є ключовими для демократичного суспільства.

Громадськість відіграє важливу роль у контролі за дотриманням умов та угод, які укладаються у публічних договорах. Вона є ключовим суб'єктом в механізмі впливу на владу та забезпеченні виконання обіцянок та зобов'язань, взятих на себе державою. Громадськість здійснює контроль через різноманітні механізми, такі як громадські обговорення, моніторинг діяльності владних структур, участь у прийнятті рішень та мобілізація громадського тиску. Ці механізми не лише забезпечують відкритість та прозорість владних дій, але й роблять їх більш відповідальними перед суспільством.

Глобалізація та швидкий розвиток технологій створюють нові виклики для поняття публічного договору, оскільки вони змінюють умови та контекст укладання та виконання таких договорів. З одного боку, глобалізація розширює межі взаємодії між різними суб'єктами, включаючи держави, міжнародні організації та громадянське суспільство. Технологічні інновації, з іншого боку, забезпечують нові засоби комунікації та спілкування, які можуть впливати на процеси укладання та виконання договорів [5, с. 247].

Адаптація поняття публічного договору до цих викликів вимагає розробки нових підходів та механізмів, які враховують глобальний характер взаємовідносин та використання сучасних технологій для поліпшення процесів укладання та виконання договорів. Це може включати створення міжнародних стандартів та правил, розвиток цифрових інструментів для моніторингу та контролю за виконанням договорів, а також забезпечення більшої відкритості та доступності інформації про договори для громадськості.

Однією з головних перспектив розвитку публічних договорів є посилення механізмів контролю за їхнім виконанням. Це включає розробку та впровадження нових інструментів та методів моніторингу та оцінки виконання договорів, а також посилення ролі громадськості та громадянського суспільства у цих процесах. Крім того, важливо забезпечити ефективний механізм відповідальності за порушення умов договорів та недотримання зобов'язань.

Висновки. Публічний договір є важливим інструментом для підтримання легітимності та довіри до влади у сучасному суспільстві. Цей договір закріплює взаємні зобов'язання та відповідальність між владою та громадянами на основі взаємної довіри та згоди. Він встановлює права та обов'язки сторін, забезпечуючи рівновагу та взаємовигідність у взаємини між ними. Значення публічного договору полягає в тому, що він забезпечує прозорість, відкритість та взаємодію між владою та суспільством, що є основними складовими легітимності влади. Рекомендується підтримувати та зміцнювати механізми публічних договорів як засіб забезпечення взаємного довіри та легітимності у взаємовідносинах між владою та суспільством [6, с. 23].

Міжнародне співробітництво відіграє важливу роль у розвитку та захисті публічних договорів в умовах глобалізації та міжнародних взаємин. За допомогою міжнародних договорів та механізмів співробітництва можна створювати стандарти, правила та норми, які забезпечують взаємодію та взаємну відповідальність між державами у виконанні своїх зобов'язань перед громадянами.

Рекомендацією є активне сприяння міжнародному співробітництву у сфері розвитку та захисту публічних договорів. Це може включати укладання міжнародних угод, обмін досвідом та найкращими практиками, а також спільні програми та проекти з метою підвищення ефективності та прозорості укладання та виконання публічних договорів у різних країнах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Юридична енциклопедія: в 6 т. / гол. ред. Ю. С. Шемшученко. Т. 4. Київ: Укр. Енцикл., 2002. 720 с.
2. Цивільний кодекс України. ст. 673, ст. 181, ст. 656 zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws.
3. Господарський кодекс України ч. 1 ст. 267 ГК, ч. 2 ст. 231, ст. 268 ГК zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main
4. Основні засади укладення господарських договорів. Договори від А до Я. № 3-4. 2009. С. 8-11.
5. Kovalenko, I., Muzyka, Y., Khashev, V., Derevyanko, N., & Yakovchuk, S. (2022). Mechanism of protection of business entities from unfair competition. *Amazonia Investiga*, 11(53), 243-249.
6. Коваленко І.А. Загальнотеоретичний аналіз правового забезпечення підприємницької діяльності. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету* № 75 (2), 2023 С. 20-26.